

Lahden kaupunki, Kaupunginhallitus, 04.10.2021

§ 390

Valtuustoaloite: Pyörateiden talviharjausmenetelmät KV

2203/00.01.01.03/2021

Asian valmistelija / lisätietojen antaja

Kaupungininsinööri Mika Lastikka p. 050 63891

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Kaupunginjohtaja Timonen Pekka

Päätösehdotus

Kaupunginhallitus tekee kaupunginvaltuustolle seuraavan ehdotuksen:
"Kaupunginvaltuusto merkitsee aloitteen ja siitä annetun lausunnon tiedokseen todeten, että aloitteessa tarkoitettu asia on tullut tässä yhteydessä riittävästi selvitetyksi."

Perusteluosa / aiempi käsittely

Lahden kaupunki, Kaupunkiympäristölautakunta, 29.09.2021

§ 43

Päätös

Päätösehdotus hyväksyttiin.

Esittelijä

Kaupungininsinööri Lastikka Mika

Päätösehdotus

Kaupunkiympäristölautakunta päättää antaa kunnallistekniikan valmisteleman vastineen vastauksenaan valtuustoaloitteeseen todeten, että harjausmenetelmän kehittämistä kävelyn- ja pyöräilyn ns. baanaverkolla jatketaan toistaiseksi.

Perusteluosa

Lahden perussuomalaiset ry valtuustoaloitteessaan 8.3.2021 esittää seuraavaa:

Lahden pyöräteiden puhtaaksi sulattaminen harjaaminen kallista ja tarpeetonta

Aihe

Lahden kaupunki on ryhtynyt erilaisiin hankkeisiin tämänvuotisen Euroopan ympäristöpääkaupunki -nimikkeen merkeissä. Yksi näistä on muutamien pyöräteiden sulattaminen formaattikemikaalilla ja näiden väylien harjaaminen lumesta asfalttipintaan saakka.

Seuraukset

Formaattiliuos on ympäristöystävällinen liukkaudenestoon käytettynä, mutta aiheuttaa likaantumishaittoja jalkineille, pyörille ja koirien jaloille. Tätä likaantumista kulkeutuu julkisiin tiloihin, koteihin, pyörävajoihin, kotipoluille ja suksiladuille. Katujen harjaaminen lumesta puhtaaksi talviaikana aiheuttaa huomattavia käyttökustannuksia työ- ja konetuntien osalta. Lisäksi talviaikainen harjaus kuluttaa kalustoa huomattavassa määrin ja aiheuttaa korjauskustannuksia.

Näkemys

Lahden Perussuomalaiset ry:n kaupunginvaltuustoryhmä pitää joidenkin pyöräteliinjausten talviaikaista kemiallista sulattamista ja koneharjausta

asfalttipintaan saakka tarpeettomana. Runsas liuosmäärä on likaantumisen osalta haitallista. Sulana pitämisen kustannukset ovat merkittävästi korkeammat kuin normaalissa kevyen liikenteen lumenaurauksessa ja lisää siten tarpeettomasti kaupungin kadunhoidon kuluja.

Pyörätie on turvallinen talviaikana lumipintaisena, jos polkupyörässä on vähintään eturenkaassa nastoitus ja pyörätien hiekoitukseen käytetään materiaalia, joka ei puhkaise renkaita. Perussuomalaiset pitävät ylimitoitettuna Lahden kaupungin ratkaisua pitää osaa kaupungin pyöräteistä täysin sulana talviaikana ja olosuhteissa. Kustannukset ja likahaitat huomioiden toimintaa ei voi perussuomalaisten mielestä pitää järkevänä.

Aloite

Lahden Perussuomalaiset ry:n kaupunginvaltuustoryhmä ehdottaa, että pyöräteiden liuottaminen ja puhtaaksi harjaus asfalttipintaan saakka lopetetaan tämän talvikauden jälkeen, koska edut ja haitat on punnittu tarpeeksi talvikauden 2020-2021 kokeilun perusteella ja lopulliset kustannukset kilometriä kohden ovat tiedossa. Näin ollen tämän kaltaista kevyenliikenteen huoltoa ei ole syytä jatkaa tulevina talvina. Huomio ja kustannukset tulee kiinnittää ennen kaikkea tehokkaampaan lumenauraukseen ja lumikasojen poiskuljettamiseen sekä jäisten katukäytävien hiekoittamiseen.

Vastaus aloitteeseen:

Kävelyn- ja pyöräilyn pääreittien kunnossapidon kehittäminen perustuu kaupungin voimassa olevaan strategiaan. Kunnossapidon harjausmenetelmä hankkeena on ollut palvelualueen strateginen kärkihanke harrastustakuu ja arkiliikuntaosiossa usean vuoden ajan.

Harjausmenetelmä on ollut myös osana palvelualueen perusteluissa ympäristöpääkaupunkihankkeessa. Talvikunnossapidon ja harjausmenetelmän kehitystyöhön käytetyt resurssit raportoidaan Ympäristöministeriölle, kun vastaanotamme hankkeelle valtion avustusta.

Harjausmenetelmä vaatii tuekseen kemiallisen liukkaudentorjunnan. Liukkaudentorjuntamateriaalia käytetään alkutalven mustilla jäillä, usein ennakkoon ennen lumisadetta ja pääsääntöisesti lumen harjauksen jälkeen, jotta kunnossa- ja puhtaanapitolain mukainen liikenteellisesti tyydyttävä turvallinen taso saavutetaan varmasti. Lahdessa on seurattu keskustan alueella pohjaveden laadun tilanteen kehittymistä jo vuosien ajan. Sairaalanmäen tarkkailupisteessä kloridin pitoisuus saavutti vuonna 2018 tason 110 mg/l. Talousvesiasetuksen soveltamisohjeissa on kloridipitoisuudelle asetettu arvoja eri näkökulmista. On tiedossa, että klorideja on makeissa pintavesissä yleensä alle 10 mg/l. Soveltamisohjeiden mukaan kloridin laatutavoite talousvedelle on enintään 250 mg/l, mikä perustuu arvioituun makukynnykseen. Korroosio-ongelmien välttämiseksi on kuitenkin pyrittävä selvästi pienempään kloridipitoisuuteen. Kloridipitoisuuden tulisi olla vähemmän kuin 25 mg/l, elleivät veden muut ominaisuudet vähennä kloridin haitallista vaikutusta. Todettakoon, että vuoden 2018 jälkeen, kun Lahden kaupunki päätti lopettaa keskustassa suolan käytön, kloridin määrä Sairaalanmäen tarkkailupisteessä ei ole enää kasvanut. Ja edelleen on tiedossa, että ympäristönsuojelulain 17 § asettaa tärkeälle pohjavesialueelle pohjaveden laadun pilaamiskiellon. Kloridi kertyy pohjaveteen ja maaperään, tutkimuksin on osoitettu, että formiaatti hajoaa maaperään joutuessaan eikä sen vuoksi toimi kloridin tavoin.

Vesi on iso osa Lahtea ja Lahden kaupunkikonsernia. Päivittäin nautittu juomavetemme perustuu pohjaveden käyttöön, vesistömme toimivat laajasti kaupunkilaisten virkistyskäytössä ja onhan tiedossa, että

pohjaveteen perustuvaa seudullisesti työllistävää teollisuutta sijaitsee saman arvokkaan pohjavesivarannon kyljessä. Palvelualueen valinnoilla on pyritty parantamaan em. tärkeiden toimintojen laatua ja varmistamaan niiden tulevaisuus.

Talvikausi 2017–2018

Talvikaudella keskustan kunnossapitourakan ajoratojen kemiallisessa liukkaudentorjunnassa siirryttiin suolankäytöstä formiaattipohjaisiin materiaaleihin. Talvikauden jälkeen kerättiin palautetta kunnossapidon tekijöiltä. Talvikauden koettiin olleen haasteellinen, mm. aurauskertoja oli erittäin paljon (yli 30 kpl). Kunnossapidon koettiin kuitenkin onnistuneen hyvin. Asukaspalautteiden määrissä ei ollut kasvua, liikennöitsijöiltä ei vastaanotettu negatiivista palautetta ja tilaajan valvonta oli tyytyväinen. Katujen koettiin myös olleen kuivempia kuin aikaisempina talvina. Polanneongelmaa ei ollut: tiehöylää (tiekarhua) ei käytetty olleenaan, alusterillä pärjättiin hyvin. Formiaattirakeen epäsäännöllinen muoto auttoi raetta pysymään paremmin väylillä kuin natriumkloridi -rakeet. Rakeisten formiaattituotteiden materiaalin käytön etuna suolaan verrattuna oli myös liukkaudentorjunnan pitkäaikaisuus (isompi raekoko) ja materiaalin pitkäkestoisempi vaikutus. Materiaalin pitkävaikutteisuuksia kuvaa se, että ko talvena oli usein tilanteita, jolloin kemiallisen liukkaudentorjunnan uusintakerroille ei keskustan urakka-alueella ollut tarvetta. Samaan aikaan ajoratojen suolauskierroksia oli jouduttu toteuttamaan muilla urakka-alueilla.

Talviharjauspilotti talvikaudella 2019–2020

Kevytväylien talviharjausta on kokeiltu Lahdessa ensimmäisen kerran pilottitalvena 2019–2020 silloisen hoidonjohtourakan toimesta (HJU Keskusta 2015–2020). Tuolloin käsittelyssä oli reitti Matkakeskukselta

Apilakadulle. Poikkeuksellisen lauha talvi ei antanut mahdollisuutta saada hoitomenetelmästä todellista tietoa kevyen liikenteen väylästä.

Talvikaudelta ei vastaanotettu menetelmästä, käytetystä sulatuskemikaalista tai lieveilmiöistä vastustavaa palautetta.

Uuden hoitourakan laatulupaus

Kunnallistekniikka aloitti syksyllä 2019 uuden keskustan hoidonjohtourakan (HJU Keskusta 2020–2025) hankinnan valmistelun. Hankinnan valintaperusteet ja -kriteerit vahvistettiin teknisen ja ympäristölautakunnan kokouksessa asiantuntijaesittelyn kera 12.11.2019. Valintaan otettiin hinnan lisäksi laatulupaukset. Näistä yksi oli kevytväylien talviharjaukseen liittyvä lupaus n. 20 km matkalle. Parhaat yhteispisteet sai Destia Oy tarjouksellaan, jossa he lupasivat toteuttaa kaikki laatulupaukset. Urakoitsijan valinnan jälkeen allekirjoitettiin urakkasopimus ja käynnistettiin hoitosuunnitelman laatiminen. Talven 2020–2021 talviharjausreitit pyrittiin valitsemaan niin, että halutessaan asukkaat voivat kulkea myös kadun vastakkaisella puolella eli ns. normaalin talvihoidon piirissä olevalla väylällä. Tähän päästiin lähes koko verkolla pl.

Aleksanterinkatu (kadun pohjoisreunassa kulkee vain jalkakäytävä; pyöräily kielletty) ja Mannerheiminkadulla (kevytväylä on vain toisella puolella katua). Koska Lahdessa on tällä hetkellä vain vähän aitoja pyöräväyliä, talviharjatut kevytväylät palvelivat myös kävelijöitä (pl. Aleksanterinkatu). Saadun palautteen mukaan useat ikäihmiset siirtyivät ulkoilemaan muulta katuverkolta nimenomaan sulanapidetylle katuverkolle.

Harjausmenetelmästä luopuminen kesken sopimuskauden on hankintalain vastainen kielletty sopimusmuutos.

Palautteeseen reagoiminen

Talvikaudella 2020–2021 kaupungin kunnossapito joutui todella vahvan arvostelun kohteeksi. Valitsemamme menetelmän koettiin liikaavan vaatteita, sen arvioitiin tuottavan ongelmia lemmikeille ja edelleen ongelmaksi nousi liian ajautuminen kiinteistöihin. Myös polkupyörien koettiin likaantuvan ja kesällä tulleen palautteen perusteella myös ruostuvan normaalia enemmän. Positiivista palautettakin vastaanotettiin. Matkalaukkuja oli helpompi vetää Matkakeskuksen lähialueella, kolmipyörälläkin oli kiva liikkua, kävely koettiin esteettömäksi ja pyöräilykin oli kivaa. Menetelmän ympärille rakennettiin Oulun tyyppinen whatsapp-ryhmä. Ryhmään kuuluu edustajia tilaajalta, pää- ja aliurakoitsijoilta sekä joitain aktiivisia talvipyöräilijöitä. Ryhmän tarkoitus on seurata pääasiassa talviharjattavien väylien tilannetta ja antaa kunnossapidolle suoraa palautetta. Kyseisen ryhmän palaute on ollut positiivista ja yhdessä on pyritty parantamaan toimintaa. Talviharjattavilla väylillä kulkeneet kävelijät ja pyöräilijät ovat näyttäneet lukuisia kertoja peukkaa tai tervehtineet koneen kuljettajille, jotka ovat olleet väyliä kunnossapitämässä.

Palautteisiin haettiin heti niiden ilmaantuessa tietoa materiaalin toimittajan kanssa yhdessä. Materiaali on itsessään täysin vesiliukoinen ja pestävissä pois pinnoilta vedellä ja yksinkertaisilla pesuaineilla. Formiaatin sulattamassa vedessä voi olla kuitenkin mukana esimerkiksi kadusta tai liikenteestä tulleita epäpuhtauksia ja ne aiheuttavat likaantumisen. Tassuongelmaa esiintyi kovilla pakkasilla, mutta ei kaikilla väylillä kulkeneilla koirilla. Kuten suola, myös formiaatit voivat aiheuttaa rikkoontuneella iholla ärsytystä ja kirvelyä. Mikäli koiralla on atooppinen iho, ihoärsytyksellä saattaa olla matalampi kynnyks. Tassuistakin formiaatti on pestävissä pois. Lähes kaikilla talviharjattavilla katuosuuksilla on tarjolla myös reittivaihtoehto, jossa talvikunnossapito on toteutettu perinteisesti:

auraamalla ja hiekoittamalla. Formiaattituotteet saivat talven aikana sosiaalisen median keskusteluissa jopa myrkyn maineen.

Formiaattituotteita ei ole luokiteltu kuitenkaan haitallisiksi, eivätkä ne sisällä vaarallisia ainesosia. Koska tuotteita ei ole luokiteltu vaarallisiksi, niistä ei tarvitse tehdä kemikaali-ilmoitusta Tukesille.

Talvikausi 2021–2022

Keväällä 2021 tehdyn palautekyselyn ja talven aikana saadun palautteen perusteella talviharjattavaa reittiä muutettiin tulevaa talvea varten.

Muutoksiin ajoivat nimenomaan kiinteistöjen asukkailta ja kivijalkayrityksiltä tullut palaute sohjon kulkeutumisesta liike- ja asuintiloihin. Muutoksen johdosta kantakaupungin läpi johtaneet Vesijärvenkadun reitti (väli Aleksanterinkatu-Lahdenkatu) sekä Lahdenkadun reitti (Rauhankatu-Mukkulankatu) poistettiin talviharjauksen piiristä. Lisäksi Tapparankadun osalta reitti siirrettiin kadun eteläreunasta pohjoisreunaan. Lisäyksenä talviharjausreittiin tulivat Uudenmaankadun kevyenliikenteenväylää Apilakadun risteyksestä etelään (lisäys noin 300 m; muutoksen jälkeen harjattava reitti ulottuu Eteläinen kehätie -sillan yli) sekä reitti Hämeenlinnantieltä Veikko kankkosenraitin ja Salpausselänkadun kautta nk. jäähallinympyrään (Svinhufvudinkatu).

Kaluston kuluminen

Harjausmenetelmässä koneen kulkunopeus on alhaisempi kuin auratessa. Tiedossamme ei ole, että harjamenetelmään osallistuneessa kalustossa olisi ollut normaalista enempää kulumista tai korjaustarvetta.

Tulevat toimet

Kaupunkitekniikka ja hoidonjohtourakoitsija ovat aloittaneet selvityksen koneiden kehittämiseksi etenkin sulatuskemikaalin menekin seuraamiseksi ja kulutusmäärän säätämiseksi. Lisäksi selvitetään, voidaanko aura-harjalaite -yhdistelmää yhdistää nykyistä paremmin traktorikalustoon. Kehityskeskustelussa nousi esiin viime talven kovien pakkasjaksojen tilanne, josta negatiivinen palaute aiheutui. Ajouradoilla liikenne kuivattaa pakkasjaksojen aikana kadun pinnan ja sen vuoksi uusintakierroksille ei ole tarvetta. Kävelyn- ja pyöräilyn reiteillä sen sijaan liikenne ei saa aikaan samaa efektiä. Kaliumformiaatin sulatuskyky muihin materiaaleihin verrattuna yli 20 asteen pakkasilla on ylivoimainen. Kemikaalin teho kuitenkin pikkuhiljaa vähenee, jolloin väylälle on vaarassa syntyä kosteutta, joka on edelleen vaarassa jäätyä. Em. johdosta kuluneen talven pakkasjaksolla alkoi kaliumformiaatin lisäyskierre, jolloin väylät olivat kovillakin pakkasilla pitkään kauttaaltaan kosteina. Nykyinen urakoitsija on osoittanut olevansa motivoitunut harjausmenetelmän ja työtapojen jatkuvaan kehittämiseen. Uskomme, että myös pakkaskauden ongelmaan on löydettävissä kustannustehokas ratkaisu yhteistyössä urakoitsijan ja materiaalitoimittajan kanssa.

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto

Toimenpiteet

Kh: Kv

Kv: Mika Lastikka